

Justina JOVAIŠAITĖ

VILNIAUS FIZIKŲ DINOZAURAS

Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto organizuojama Fiziko diena (FiDi) – vienas ryškiausių pavasarinio Vilniaus akcentų. Nuo 1969 metų kovo 29 dienos rengiama šventė sutraukia daugybę žmonių. Nuo 1978-ųjų svarbiausias jos akcentas – Dinas Zauras, kurį sukonstravo ir iki šiol prižiūri fizikas Vilius ARMONAS. Apie šią unikalią šventę ir jos simbolį rašo būsimoji fizikė Justina JOVAIŠAITĖ.

VILNIUS, PHYSICISTS AND A DINOSAUR

One of the brighter moments in Vilnius in the spring is Physicist's Day (FiDi), organised by the Physics Department at Vilnius University. Since it was first organised on 29 March 1969, the celebration has attracted lots of people every year, and its climax is a dinosaur, constructed in 1978 by the physicist Vilius ARMONAS, who still looks after it. Justina JOVAIŠAITĖ, a future physicist, writes about this unique festivity and its symbol.

Pirmasis FiDi Dinas Zauras. 1978.
Romo Juškevičiaus archyvo nuotrauka.
Straipsnio nuotraukas retušavo Rimas VILAVIČIUS

„Sostinės gatvėmis tą dieną, stebindama gausius praeivius, vingiavo margaspalvė motorizuota vilkstinė, kurios priešaky ropojo neregėta priešistorinė būtybė. Visur mirgėjo paslaptingos raidės – FiDi („Vakarinės naujienos“, 1978, balandžio 19).

Tai buvo 10-oji FiDi – Dinozauro gimimo metai. FiDi, arba Fiziko diena, yra tradicinė, ryški ir triukšminga Vilniaus universiteto studentų šventė, vykstanti nuo 1969-ųjų. Kasmet FiDi organizatoriai stengiasi įgyvendinti ir įgyvendina kartais net ir sunkiai suvokiamas idėjas, kurias puoselėti pradeda daugiau nei pusę metų prieš renginį, o pabaigia paskutine naktį. „FiDi yra to, kas neįmanoma, akivaizdumas“, – sako Vilius Armonas, FiDi veteranas.

Vilius Armonas „fidistų“ vadinamas FiDi simbolio dinozauro Tėvu ir Motina. Ir ne veltui. Būtent jis 1978 metais sukūrė ir pats sukonstravo pirmąjį dinozaurą, vadinamą Dinu Zauru. Ir padeda „prižiūrėti“ jį iki šiol. Jau 35 metus Vilius negaili nei pastangų, nei laiko, kad per kiekvieną šventinę eisną į gatves išriedėtų įžymusis renginio akcentas.

Studentų kalbintas Dino Zauru Tėvas keturias valandas pasakojo Dino istoriją, apie jo gamybos „virtuvę“, dalijosi smagiais prisiminimais ir idėjomis. Jis tiesiog spinduliavo užsidegimu ir noru iki šiol būti FiDi dalimi. Nes FiDi, anot Armono, jam kaip šeimos – fizikų šeimos – šventė.

Nuo ko viskas prasidėjo? Tiesą sakant, kaip gimė idėja padaryti dinozaurą, nėra aišku iki šiol. Tačiau, pasak Viliaus Armono, kaskart eisena darėsi vis sudėtingesnė. Nors iki 10-osios FiDi atstumas nuo tuomet Partizanų (dabar – Naugarduko) gatvėje buvusio Fizikos fakulteto iki Filologijos fakulteto buvo nedidelis, studentai sugalvodavo įvairių ir originalių būdų, kaip iki ten nužygiuoti. Vienais metais juos lydėjo senų automobilių klubams priklausančios mašinos, kitais – išnuomotame sunkvežimyje buvo rodomas spektaklis... Fizikos fakultetui persikėlus į Saulėtekio alėją, pasitaikė puiki proga parodyti žmonėms, kad fizikams neužtenka „pasikapsyti“ savo kiemelyje. Jie norėjo (aišku, ir tebenori), kad juos pamatytų kuo daugiau žiūrovų. O ir taip aišku, kas labiausiai atkreipia visų mūsų dėmesį – tai, kas didelis ir juda.

Tuo metu Vilius Armonas buvo trečio kurso studentas. Prieš pat tų metų FiDi pas jį atėjo vienas šventės organizatorių, turėdamas dinozauro eskizus ir vieną klausimą – ar įmanoma tokį padaryti. Armonas neatsisakė ir, pasitelkęs tris studentus, pirmojo Dino gamybai sugaišo vos savaitę. Aišku, pirmasis variantas gerokai skyrėsi nuo dabartinio. Dinozauro pagrindas buvo GAZ 69 mašina, karkasas – iš sulenktų, pusapskritimio formos lankų, viskas apdengta medžiaga. Tačiau

Fiziko diena. 1985. Rimo VILAVIČIAUS nuotrauka

dinozauras sugebėjo ir galvą kilnoti, ir dar vandeniui spjaudytis. Nors 10-osios FiDi kūrinys, atrodytų, nebuvo techniškai sudėtingas ir jo įgyvendinimas neatėmė daug laiko, tų metų renginio svečias iš Jerevano M. Oganesianas, pamatęs šventę ir dinosauro, apstulbo: „Jaučiu, kad pritrūks žodžių, kai reikės grįžus viską papasakoti draugams. Ne veltui sakoma, kad fiziku reikia gimti. O puikūs dinosauros – technikos šedevras. Tokį ne bet kokiam muziejui patikėtum...“

Gaila, tačiau vieną kartą išvažiuavęs pirmasis Dinas taip ir baigė kelionę. Studentai po šventės, pirmadienį, atvykę į universitetą, rado tik jo likučius. Į gabalus žaliąjį padarą supjaustė šiukšlių vežėjai, nes jis trukdė privažiuoti prie konteinerių.

Kad ir kaip liūdna buvo dėl šio įvykio, idėja liko gyva. Dinas tapo FiDi simboliu. Antrojo dinosauro gimimą paspartino pati Vilniaus universiteto vadovybė. Davė medžiagų, gamybines patalpas, atsiuntė žmonių ir pagalbą. 1980-aisiais buvo minimas metus dėl kraustymosi pavėluotas Universiteto jubiliejus. Miesto Centro komiteto nariai atėjo pas Fizikos fakulteto dekaną pageidaujanti, kad jubiliejinėje eisenoje važiuotų Dinas. Ir šį kartą darbų ėmėsi Vilius Armonas. Korpusą padaręs pagal pirmojo „roplio“ principą, jis nutarė, kad turi judėti ir uodega. Sugalvojo, suskaičiavo, nubraižė, ir paaiškėjo, kad dinosauroi prireiks 10 000 žvynų. Žvynai buvo karpomi iš kartono, o karpymui paskirta atskira grupė žmonių. Taip atsirado antrasis Dino Zauro variantas. Ir nuo laiko jis dar ilgai gyvavo.

Kartais nenumatytos kliūtys sutrukdydavo žaliajam padarui išvažiuoti pas filologes, tačiau jis tapo žinomas, ir žmonės

plūste plūsdavo pažiūrėti studentų šedevro. „Tais laikais nebuvo tokių dalykų kaip teatralizuota eisena per miestą, todėl sulaukdavome daug dėmesio. Tačiau nuolat kildavo problemų dėl leidimų. Bet, kaip sakoma, protingi žmonės žino, kad taip negalima, ir nedaro, o neprotingi bando daryt, ir kartais jiems pavyksta“, – šmaikštuoja Vilius. Mat istorijų būta visokių – tai studentams teko beveik dvi tonas į Tauro kalną

Fiziko diena. 1980. Romualdo BUIVYDO nuotrauka

Fiziko diena. 1980. Romualdo BUIVYDO nuotrauka

Fiziko diena. 1985. Romualdo BUIVYDO nuotrauka

užstumti, tai Dinas Zauras pro vartus netilpo ir reikėjo virvėmis jį surišti bei suspausti, kad pravažiuotų...

Keičiantis kartoms, keičiasi ir požiūris. Buvo metų, kai fizikai nusprendė palikti Vilių Armoną ramybėje ir daryti viską patys. Tačiau pastaraisiais metais, kilus pernelyg sudėtingoms ir daug patirties reikalaujančioms mintims, „fidistai“ vėl į pagalbą pasikviečia Vilių, kuris prieš FiDi išeina atostogų, kad tik spėtų kuo daugiau prie Dino Zaurą padirbėti. Į klausimą, kas vis dėlto lemia tokių ilgametį bendravimą ir bendradarbiavimą su FiDi, tokių nuoširdų norą padėti, veteranas atsako: studentai. „Jau yra daug techniką išmanančių studentų. Kad ir kaip būtų – tai studentų

šventė, bet kad pastaruoju metu mane kviečiasi padėti, labai džiaugiuosi.“

O padėti tikrai yra ką. Dinozauras pasidarė labai sudėtingas. Jam paruošti mėnesio jau nebeužtenka. Dabartiniam fizikų pasididžiavimui padaryti buvo nupirkta ir perdirbtas sunkvežimis GAZ 53. Kad judėtų padaro kojos, galva, uodega ir kaklas, buvo pritaikyta pneumatinė (suslėgto oro) sistema. Kaklas buvo vienas didesniųjų iššūkių fizikams: jie norėjo, kad ši „kūno“ dalis judėtų kaip tikra. Diną puoselėjantys žmonės su Armonu priešaky sugalvojo sudėtingą metalinę konstrukciją, kuriai panaudojo perdirbtas automobilio „Žiguli“ vairo kolonėles. Kaklas dengtas faneros ir kartono

Ruošiantis Fiziko dienai. Pirmasis iš kairės – Vilius Armonas. FiDi archyvo nuotrauka

nareliais. Šie juda taip, kad proporcingai keldamiesi išjudintų ir kitus narelius. Ir tai ne pabaiga – visas dinosauros yra padengtas čerpėmis (žvynų imitacija), jis gali ne tik mirksėti, bet dar ir drėgnai „kvėpuoti“, mat į jo šnerves yra įmontuoti vandens purkštukai. Šia fizikų kūrinio savybe ypač džiaugiasi į šventę susirinkę vaikai.

Šiuo metu Dino ilgis nuo uodegos galiuko iki nuleistos nosies siekia 18 m, plotis ir aukštis – maždaug 4,5 m. Visiškai paruoštas eisenai „roplys“ sveria apie dešimt tonų. Įspūdinga.

Dabartinis dinosauros – tai daugelio nemigos naktų, galvojiimo, mąstymo vaisius. Ne veltui Armonas daug kalba apie idėjas ir ambicijas. Jeigu tik jų yra – viskas įmanoma. „Mes galim tai padaryti. Tačiau būtina ambicija. Jei jos nėra – gali daryti ir vis tiek nepadarysi, arba tai nieko nenustebins.“ Vilius prisimena, kaip susėdė vakarais su studentais svarstė, braižė, galvojo ir klydo – ir viskas dėl to, kad dinosauros būtų kuo įspūdingesnis. Be jokių abejonių, jį galima vadinti tikru technologiniu šedevru, sukonstruotu studentų ir Dino palikti negalinčių šventės veteranų rankomis.

FiDi, Armono žodžiais – kažkas neįtikėtina, niekur kitur nepamatysi. Sunku būtų net nusakyti, kiek jėgų, energijos kartu su studentais šis žmogus atiduoda FiDi labui. Juk šios šventės varomoji jėga – įgyvendinamos neįtikėtinų idėjų.

Justina JOVAIŠAITĖ

Vilius Armonas prie Dino Zauro. FiDi archyvo nuotrauka

Fiziko diena. FiDi archyvo nuotrauka

